

ΔΗΔ11

Βασικές Αρχές Δημοσίου Δικαίου

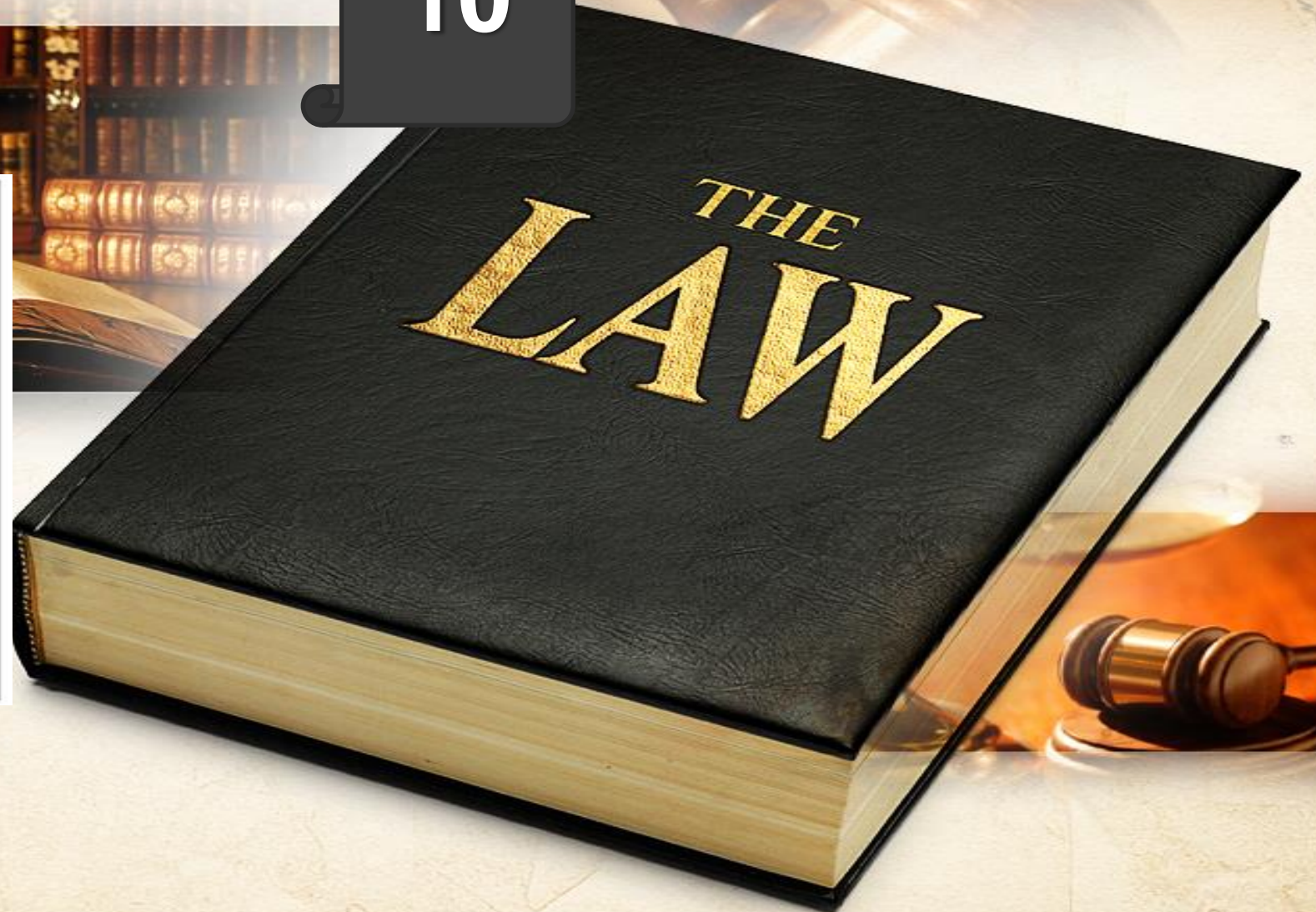
LESSON

10

Eclass4U

The best Choice for you

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Αρχή της νομιμότητας

Η νομιμότητα αναφέρεται στις θέσεις των φιλελεύθερων στοχαστών σχετικά με την υποχρέωση του κράτους να συγκροτείται και να δρα βάσει γενικών και αφηρημένων κανόνων δικαίου που αντισταθμίζουν, οριοθετούν και περιορίζουν την εξουσία του. Η νομιμότητα αποτέλεσε τη βασική πολιτικοθεσμική διεκδίκηση της αστικής τάξης (18ος αιώνας) που προβλήθηκε μέσα από το κίνημα του συνταγματισμού

Η νομιμότητα υπό ευρεία έννοια δεσμεύει και οριοθετεί τη δράση των οργάνων της δικαστικής και εκτελεστικής εξουσίας που οφείλουν να ασκούν την αρμοδιότητα τους στο πλαίσιο του νόμου.

Η έννοια της υποχρέωσης της συμμόρφωσης

- αφορά την δέσμευση της Διοίκησης από τους κανόνες δικαίου που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία της, δηλαδή μπορεί να προβεί μόνο σε ενέργειες που προβλέπονται από τους κανόνες και εφόσον συντρέχουν οι αντίστοιχες προϋποθέσεις.
- Η δέσμια αρμοδιότητα σημαίνει ότι η Διοίκηση λαμβάνει αποφάσεις και λειτουργία σύμφωνα με όσα της επιτάσσονται από τους κανόνες δικαίου και αυτή είναι στην πραγματικότητα η υποχρέωσή της.

Είδη ελέγχου τήρησης της αρχής της νομιμότητας

|1| Ο διοικητικός έλεγχος μπορεί να ασκηθεί από τον θιγόμενο και να διορθωθεί / θεραπευθεί από το ίδιο όργανο που εξέδωσε την πράξη.

|2| Ο δικαστικός έλεγχος ελέγχει την νομιμότητα των διοικητικών πράξεων στα διοικητικά δικαστήρια, με σκοπό την ακύρωση της πράξης ή και την αποζημίωση του θιγόμενου.

Περιεχόμενο του ελέγχου της νομιμότητας και των πράξεων της δημόσιας διοίκησης

Αφορά τον έλεγχο της νομιμότητας της Διοικητικής Πράξης (του κειμένου) αλλά και κατά πόσο το όργανο που την εξέδωσε ήταν αρμόδιο. Η εξωτερική νομιμότητα: αφορά τον έλεγχο του κατά πόσο ένα διοικητικό όργανο ήταν αρμόδιο για την έκδοση της πράξης. Ελέγχονται ειδικότερα: Αναρμοδιότητα, έλλειψη τυπικής αρμοδιότητας. Η παράβαση ουσιώδους τύπου, δηλαδή τις ενέργειες που έπρεπε να κάνει το αρμόδιο όργανο για την εκτέλεση της διοικητικής πράξης.

Η εσωτερική νομιμότητα αφορά το περιεχόμενο της διοικητικής πράξης στο βαθμό της ευθυγράμμισής της με τους κανόνες δικαίου. Ειδικότερα ελέγχονται: Η παράβαση κατ' ουσία διατάξεων νόμου: έκταση, ένταση ελέγχου, κατάχρηση εξουσίας.

Συνέπειες παραβίασης της αρχής της νομιμότητας και την ισχύ των πράξεων της δημόσιας διοίκησης

Κάθε διοικητική πράξη από την έναρξη της ισχύος της έως την πιθανή ακύρωσή της μπορεί να επιφέρει όλα τα έννομα αποτελέσματα.

Λόγω νομικών ελαττωμάτων μπορεί να είναι:

- Ακυρώσιμες ή ακυρωτέες πράξεις
- Ανυπόστατες
- Άκυρες Περιορισμοί της δράσης της Δημόσιας Διοίκησης
- Μη αναδρομική ισχύ των διοικητικών πράξεων, η οποία ρητά απαγορεύεται.
- Προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικούμενου ότι το κράτος θα συνεχίσει να έχει μία συγκεκριμένη συμπεριφορά απέναντί του.
- Αιτιολογία των διοικητικών πράξεων μιας και η Διοίκηση επιτρέπεται να δρα μόνο βάσει συγκεκριμένων κανόνων δικαίου.
- Λειτουργία ενός ανεξάρτητου συστήματος δικαιοσύνης ακόμη και αν ο παραβάτης είναι η εκτελεστική ή νομοθετική εξουσία του κράτους.

Σύγκριση της αρχής της νομιμότητας και της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης

- Η αποτελεσματικότητα της διοικητικής δράσης αποτελεί μια θεμελιώδη υποχρέωση του κράτους και ταυτόχρονα ένα από τα θεμέλια της νομιμοποίησης της δημόσιας εξουσίας.
- Το αίτημα της αποτελεσματικότητας εξυπηρετείται μέσα από την γραφειοκρατική/ορθολογική οργάνωση της δημόσιας διοίκησης
- Η εναρμόνιση νομιμότητας και αποτελεσματικότητας δεν είναι πάντα ευχερής αφού ανάμεσα στις δυο αρχές αναπτύσσονται σχέσεις έντασης.
- Στην πράξη η αποτελεσματικότητα μοιάζει να κατισχύει της νομιμότητας γεγονός που προκαλεί κενά στη νομιμότητα και ελλείμματα στις δικαιοκρατικές εγγυήσεις, κυρίως γιατί η νομιμότητα στρεβλώνει τις πράξεις της διοίκησης και εντείνει το φαινόμενο της αποφυγής δράσης των διοικητικών οργάνων με την δικαιολογία της τήρησής της.

Τα όρια της διακριτικής ευχέρειας

- Οι ρυθμίσεις του κανόνα δικαίου δεν είναι τόσο στενά διαμορφωμένες και επιτακτικές.
- Το διοικητικό όργανο μπορεί να εφαρμόσει τους κανόνες δικαίου ή και όχι ή μπορεί να επιλέξει τη στιγμή που θα το κάνει και κατά την κρίση του.
- η διοίκηση «δύναται», «επιλέγει», «κρίνει» και «ενεργεί» κατά την κρίση της.
- Οι λόγοι είναι μάλλον αφηρημένοι όπως το δημόσιο συμφέρον, ο σπουδαίος λόγος, ο σοβαρός κίνδυνος, τα αναγκαία μέτρα, ο εύλογος χρόνος κ.ά.

Αρχές Διοικητικού Δικαίου

Η αρχή της νομιμότητας της δράσης της διοικήσεως

Η αρχή της αδιάλειπτης λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών

Η αρχή της ισότητας

Η αρχή της αμεροληψίας της διοικήσεως

Η αρχή της αιτιολογίας των διοικητικών πράξεων

Η αρχή της ακροάσεως του διοικούμενου

Η αρχή της μη αναδρομικής ισχύος των διοικητικών πράξεων

Η αρχή της αναλογικότητας

Η αρχή της προστασίας της εμπιστοσύνης του διοικούμενου

η αρχή της νομιμότητας ενυπάρχει

τόσο στο χώρο του Διοικητικού Δικαίου όσο και σε αυτόν του Ιδιωτικού.

Το περιεχόμενο, όμως, διαφέρει ουσιαστικά από τον ένα κλάδο στον άλλο.

Έτσι, στο Διοικητικό δίκαιο, η **Διοίκηση μπορεί να πράττει μόνο αυτό που της επιτάσσει ή επιτρέπει ο κανόνας δικαίου.** Αντίθετα, στο Ιδιωτικό, οι ιδιώτες πράττουν οτιδήποτε δεν απαγορεύει ο κανόνας δικαίου ή δεν αντίκειται σε αυτόν.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ

Με την αρχή της νομιμότητας εκφράζεται η σχέση μεταξύ νομοθετικής εξουσίας και δημόσιας διοίκησης, σε ένα κράτος δικαίου. Η αρχή της νομιμότητας εκφράζει τις εξής δύο πτυχές: α) ότι η δημόσια διοίκηση υπόκειται στο δίκαιο και οφείλει να σέβεται τις επιταγές και τις απαγορεύσεις του και β) ότι η δημόσια διοίκηση μπορεί να περιορίσει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες καθώς και την ιδιοκτησία των πολιτών μόνο βάσει νόμου.

Με την υπαγωγή της δημόσιας διοίκησης στους κανόνες δικαίου που ψηφίζονται από το όργανο που διαθέτει τη νομοθετική αρμοδιότητα, το Κοινοβούλιο, επιτυγχάνεται έμμεσα η υποταγή της διοίκησης στο εκλογικό σώμα, στο λαό με τη στενή έννοια, ως φορέα της λαϊκής κυριαρχίας. Συνδέεται άρρηκτα με την αρχή του κράτους δικαίου (άρθρο 25 §1 Σ) και κατά συνέπεια και με την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (άρθρο 26 Σ).

Η αρχή της αναλογικότητας

Η αρχή της αναλογικότητας, όπως κατοχυρώνεται ρητά από τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 δεσμεύει όλα τα κρατικά όργανα (συμπεριλαμβανομένων και των δικαστηρίων, όχι μόνο τον νομοθέτη) και συνιστά αυτοτελές στοιχείο καθορισμού των ορίων της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης.

Σύμφωνα με αυτήν, για να τελεί το λαμβανόμενο μέτρο σε συνάφεια με τον επιδιωκόμενο σκοπό, θα πρέπει αυτό να είναι πρόσφορο-κατάλληλο για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού και αναγκαίο, υπό την έννοια ότι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δεν είναι δυνατή η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού, αλλά λιγότερου επαχθούς μέτρου.

Η αρχή προστασίας του δημοσίου συμφέροντος

Το δημόσιο συμφέρον αποτελεί κεντρική και θεμελιακή αρχή για την οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Στην πράξη κατευθύνει τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης και των δημοσίων υπηρεσιών. Ως δημόσιο συμφέρον αναφερόμαστε στο συμφέρον του λαού.

Το δημόσιο συμφέρον είναι μια αόριστη νομική έννοια που συγκεκριμενοποιείται από το Σύνταγμα, το νόμο και τη διοίκηση με την έκδοση κανονιστικών πράξεων κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδότησης ή ατομικών πράξεων και με την έννοια αυτή πρέπει η δημόσια διοίκηση κατά την επιλογή περισσότερων εξίσου νομίμων λύσεων, όταν δηλαδή ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια, να επιλέξει εκείνη, που κατά την κρίση της εξυπηρετεί καλύτερα το δημόσιο συμφέρον.

Η αρχή της ισότητας

Η αρχή της ισότητας καθιερώνεται στο άρθρο 4 § 1 Σ το οποίο ορίζει ότι, «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου». Η ισότητα αυτή ωστόσο γίνεται κατανοητή τόσο ως ισότητα εντός του νόμου και ως ισότητα έναντι του νόμου. Η ισότητα εντός του νόμου δεσμεύει τον νομοθέτη, ο οποίος κατά την θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων πρέπει να θεσπίζει κανόνες οι οποίοι δεν παραβιάζουν την αρχή της ισότητας, ενώ η ισότητα έναντι του νόμου δεσμεύει την διοίκηση και τα δικαστήρια τα οποία υποχρεούνται να εφαρμόζουν τον νόμο προστατεύοντας την ισότητα ανάμεσα στους πολίτες. Κατά το άρθρο 4 § 1 Σ, η ισότητα δεν γίνεται κατανοητή, ως τυπική και αριθμητική, όπως η ισότητα της ψήφου η οποία απορρέει από την αντιπροσωπευτική αρχή (άρθρο 51 § 2 Σ) αλλά ως ουσιαστική ή αναλογική.

Έτσι ενώ η τυπική ή αριθμητική ισότητα επιβάλλει την όμοια ρύθμιση ανόμοιων καταστάσεων (όλοι απολαμβάνουν το δικαίωμα μιας ψήφου, ασχέτως των κοινωνικών ή κοινωνικών τους διαφορών), η αναλογική ή ουσιαστική ισότητα επιβάλλει την όμοια μεταχείριση των όμοιων και την διαφοροποιημένη μεταχείριση των ανόμοιων περιπτώσεων.

Η αρχή της αμεροληψίας της δημόσιας διοίκησης

Η αρχή της αμεροληψίας επιβάλλει στη δημόσια διοίκηση κατά την ενάσκηση της εξουσίας της να είναι ανεξάρτητη από επιρροές άσχετες με το δημόσιο συμφέρον, να λειτουργεί χωρίς εμπάθεια και προκατάληψη έναντι του διοικούμενου. Η αρχή της αμεροληψίας εμφανίζεται σε αρκετά χαρακτηριστικά παραδείγματα της δράσης της δημόσιας διοίκησης.

Έτσι, α) υφίστανται τα λεγόμενα ασυμβίβαστα, απαγορεύσεις δηλαδή άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (άρθρο 30 Σ), στους Υπουργούς (άρθρο 81 Σ), β) υφίστανται τα κωλύματα διενέργειας πράξεων ή συμμετοχής στα συλλογικά όργανα της δημόσιας διοίκησης.

Έτσι για παράδειγμα το υπαλληλικό δίκαιο απαγορεύει σε υπαλλήλους συγγενείς μέχρι τον τρίτο βαθμό να μετέχουν στην ίδια συνεδρίαση συλλογικού οργάνου και τέλος γ) υπάρχει ως θεμελιακός κανόνας ο κανόνας της πολιτικής ουδετερότητας των δημοσίων υπαλλήλων, ο οποίος κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 29 Σ, απαγορεύοντας στον δημόσιο υπάλληλο κατά την άσκηση των καθηκόντων του να λειτουργεί με βάση της πολιτικές και κομματικές του επιλογές.

Οι αρχές της καλής πίστης και της χρηστής διοίκησης

- ❑ Η αρχή της χρηστής διοίκησης υποχρεώνει τα διοικητικά όργανα να ασκούν τις αρμοδιότητές τους με βάση το περί δικαίου αίσθημα τους, με αναλογικότητα και επιείκεια και στο πλαίσιο της αρχής της νομιμότητας της δημόσιας διοίκησης. Σύμφωνα με την αρχή αυτή η δημόσια διοίκηση οφείλει να διευκολύνει τους διοικούμενους να προστατεύουν τα συμφέροντά τους και να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους.
- ❑ Η αρχή της καλής πίστης και η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικούμενου (άρθρο 5 § 1 Σ), επιβάλλουν στη δημόσια διοίκηση να μην εκμεταλλεύεται το διοικούμενο ή ακόμη περισσότερο να δημιουργεί καταστάσεις πλάνης, απάτης ή απειλής του.
- ❑ Η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης επιβάλλει στη δημόσια διοίκηση να μην επικαλείται δικές της παραλείψεις, για τις οποίες ο διοικούμενος δεν φέρει καμία ευθύνη ή να αγνοεί μια ευνοϊκή για τον διοικούμενο πραγματική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί επί μακρό χρονικό διάστημα και να αρνείται το δικαίωμα του να συνάγει της ωφέλιμες έννομες συνέπειες της, τα οφέλη δηλαδή που αυτή συνεπάγεται. Η αρχή αυτή συνδέεται με τη διαδικασία ανάκλησης των διοικητικών πράξεων, ενώ στην ουσία παρεμποδίζει την αντιφατική δράση της δημόσιας διοίκησης.

Eclass4U

The best Choice for you

01

Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η Διοίκηση διαθέτει σαφή προνόμια έναντι των ιδιωτών και γι' αυτό πρέπει να υπακούει πιστά σε κάποιους κανόνες δικαίου και να πράττει μόνο ό,τι αυτοί οι κανόνες της επιτρέπουν. Έτσι, η Διοίκηση μπορεί να προβαίνει σε ενέργειες που:

02

- είτε είναι σύμφωνες με τους κανόνες Δικαίου (δέσμια αρμοδιότητα)

03

- είτε δεν είναι αντίθετες στους κανόνες Δικαίου (διακριτική ευχέρεια)

κρατικός παρεμβατισμός

01

Στις μέρες μας παρατηρείται μια υποβάθμιση της αρχής της νομιμότητας στη Διοίκηση, κάτι που οφείλεται στην πληθώρα νέων κανόνων δικαίου που διέπουν τη διοικητική δράση.

02

Η υποβάθμιση της αρχής της νομιμότητας επιτείνεται από το φαινόμενο της παρανομιότητας.

03

Έτσι ονομάζεται η τάση της Διοίκησης να απομακρύνεται από την εκτέλεση του νόμου με την έκδοση σειράς δικών της πράξεων (όπως κανονισμοί, εγκύκλιοι) για την ερμηνεία του νόμου. Υπό αυτή την έννοια λέγεται ότι πρόκειται για πραγματική "κρίση της αρχής της νομιμότητας".

Παράδειγμα διάκρισης της αρχής της νομιμότητας

στο Διοικητικό και στο Ιδιωτικό Δίκαιο αποτελεί η περίπτωση κατάρτισης σύμβασης.

Στο ιδιωτικό δίκαιο ισχύει η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (εφόσον δεν αντιτίθενται στο νόμο και στα χρηστά ήθη), ενώ στο διοικητικό, η Διοίκηση καταρτίζει συμβάσεις μόνο εφόσον κάτι τέτοιο προβλέπεται από το νόμο.

Η αρχή της νομιμότητας ταυτίζεται

από νομικής πλευράς με την έννοια του κράτους δικαίου(στενή έννοια). Έτσι είναι συνέπεια των αρχών λαϊκής κυριαρχίας, διάκρισης λειτουργιών και συνακόλουθα του αντιπροσωπευτικού συστήματος , της υπέροχης και του τεκμηρίου αρμοδιότητας του νομοθετικού οργάνου που συγκροτείτε από αντιπρόσωπους του εκλογικού σώματος.

Στο γεγονός αυτό οφείλεται η καθιέρωση της στενής έννοιας της αρχής νομιμότητας νοούμενη ως υπαγωγή στον νόμο υπό τυπική έννοια δηλ στους κανόνες που θεσπίζονται από νομοθετικό όργανο(βουλή)